

دوسپرنیتی

در موزه نظامی

نوشته: رومانوسکی و بنچا

موزه نظامی ارتش شاهنشاهی دارای دوسپرنیتی است (تصویر ۲ و ۱) بقطر ۵۰ سانتیمتر که همراه سلاح‌های دیگری که پنج سال قبل بفرمان ملوکانه از زیر زمینهای مرطوب کاخ گلستان بموزه انتقال داده شدند جزء اشیاء موزه در آمده است. سپرها بطریق «الکترونیپی» (برداشت نقش حکاکمی شده روی ورقه مس با استفاده از قوه برق) و روکش نقره ساخته شده است. از آنجا که هیچگونه سندی در باره این سپرها وجود نداشت روشن نمودن اصل و منشاء آنها برای موزه نظامی دشواری‌های زیاد فراهم آورد.

پس از تحقیقات و جستجوهای فراوان توانستیم آگاهیهای زیر را در این باره بدست آوریم :

در موزه «هنر و تاریخ» شهر ژنو سپری وجود دارد که به سبک دوره عالی «رنسانس» ساخته شده و بنام « جنگ سانتوریونهای رومی » مشهور است . (عکسهای I و II و III و IV و V) اصل و منشاء این سپر مدتها در اروپا نامعلوم بوده ولی بعلمت ساخت بسیار هنرمندانه آن، آنرا به « بنونوتوچلینی »^۱ نسبت میدادند .

افراد یکی از خانواده‌های ژنو ادعا میکردند که جد آنها این سپر را در میان ماسه های رود « آرنو »^۲ که از ژنو میگذرد پیدا کرده ، لذا بآنها تعلق دارد . این قضیه در سال ۱۸۲۳ از طرف دادگاه مورد رسیدگی واقع شد و موزه با در دست داشتن مدارک لازم ثابت نمود که سپر مزبور در قرن ۱۶ میلادی از طرف شخصی بنام « آندره ریشار کالاندینی »^۳ (۱۷۶۲-۱۸۲۶) اهل «لوک»^۴ که بعلم مذهبی با خانواده خود در ژنو متوطن شده و جزو طبقه بورژوازی ژنو در آمده بوده و چندین بار سمت کلانتری شهر را داشته، به موزه اهداء شده است . بهمین جهت اینطور استنباط شد که سپر مزبور از کشور ایتالیا آمده و شاید هدیه‌ای بوده است که «هانری دوم» پادشاه فرانسه به شوهر خواهر خود « امانوئل فیلی بر »^۵ «دوک «ساووا» که با خواهر او «مارگریت دو فرانس»^۶ ازدواج کرده بوده تقدیم داشته است .

سرانجام آقای « بوتن »^۷ کارشناس معروف اصل و منشاء سپر را بطور

- 1- Benvenuto Cellini
- 2- Arno
- 3- André Richard Calandrini
- 4- Lueques
- 5- Emmanuel Philibert
- 6- Marguerite de France
- 7- Buttin

قطع معلوم داشت، باین شرح که این شاهکار در بین سالهای ۱۵۵۰-۱۵۵۹ در کارگاه معروف به «مکتب لوور» در پاریس (استادان و پیشه‌وران این کارگاه شناخته نشدند) از روی طرحهای «ژول رومن»^۱ (جین لیو - پی پی - دوزانوزی)^۲ معمار و نقاش (۱۴۸۲-۱۵۴۶) از شاگردان رافائل ساخته شده است.

آقای «بوتن» همچنین توانست ثابت نماید که حکاکان آلمانی در قرن ۱۶ میلادی از این سپر و از سایر اشیائی که به وسیله این کارگاه ساخته شده قالب تهیه کرده‌اند. سپرها و بعضی از بدلهای آنها اینک در اختیار موزه‌های «لوور» و «استکهلم» و «ویندزور»^۳ و «مترو پولیتن»^۴ نیویورک میباشد.

یکی از سپرهایی که از روی اصل ساخته شده جزو مجموعه «پرنس شارل - دوپروس»^۵ و در «زوهوس»^۶ برلن بوده است. (نام فعلی آن «موزه تاریخ آلمان» است) و دیگری بانگلستان رفته و اثری از آن بدست نیامده است. دوسپر مزبور از لحاظ جزئیات اندکی باهم تفاوت دارند.

در زمانهای اخیر یعنی در سال ۱۹۰۶ توانسته‌اند مجدداً بطور مخفی از سپر مزبور قالب گیری نمایند. (شکل ۱ و ۵) یکی از این سپرهای قالبی که بفرانسه رفته بوده در موزه شهر «روئان» بوده و بعدها در سال ۱۹۲۵ بفروش رفته است. سپر دیگری توسط یک مجموعه دار اهل ژنو (آقای ژ. روردین)^۷

- 1- Jules Romain
- 2- Ginlio Pippi de Jannuzzi
- 3- Windsor
- 4- Metropolitan
- 5- Prince Charles de Prusse
- 6- Zeughaus
- 7- G.Reverdin

خریده شده و بعداً به يك عتیقه‌فروش فروخته شده و سرانجام در حراج بفروش رفته و اثری از آن در دست نیست.

سپر شماره ۲ موزه نظامی که با هنرمندی کمتری ساخته شده فتح شهر محاصره شده‌ای را نشان میدهد و تاج پیروزی بوسیله فرشته فتح (ویکتوار) به سرفاتح شهر گذاشته میشود. زندانیان واردی نظامی و غارت شهر نیز نمایانده شده است.

مسئله جالبی که برای موزه نظامی مطرح شد این بود که دانسته شود سپر بدلی شماره ۱ از روی کدام سپر اصلی ساخته شده و از چه طریقی وارد ایران شده است. در حین تمیز کردن سپر متوجه شدیم که نوشته‌ای در پشت سپر شماره ۱ که با مخمل بنفش پوشیده بود وجود دارد باین مضمون: «قسمت علوم و هنرهای الکینگتون»^۱

نوشته مزبور زمان تقریبی ورود سپر را به ایران معلوم داشت و نیز معلوم شد که چه وقت و به وسیله چه کسی سپرهای بدلی مزبور ساخته شده است.

در پرتو مساعی وابسته فرهنگی سفارت انگلیس در تهران که بنا بر درخواست ما باندن تماس گرفت معلوم شد که «قسمت علوم و هنرهای الکینگتون» از صد سال پیش دیگر وجود ندارد ولی مؤسسه «شرکت ارلینگتون با مسئولیت محدود»^۲ در لندن باقی است. بنابراین ماکاری جز مراجعه باین مؤسسه نداشتیم و این کاری بود که بلافاصله انجام دادیم. مؤسسه مزبور در پاسخ ما تأیید نمود که «قسمت» مذکور در نیمه دوم قرن نوزدهم شش سپر بطریق «الکتروتیپ» از روی سپرهای مختلف به سفارش «موزه سابق کنزینگتون جنوبی»^۳ (در حال حاضر موزه ویکتوریا و آلبرت)^۴ تهیه کرده است و بما

1- Elkington Deporteuiet of Scieuces & Arts

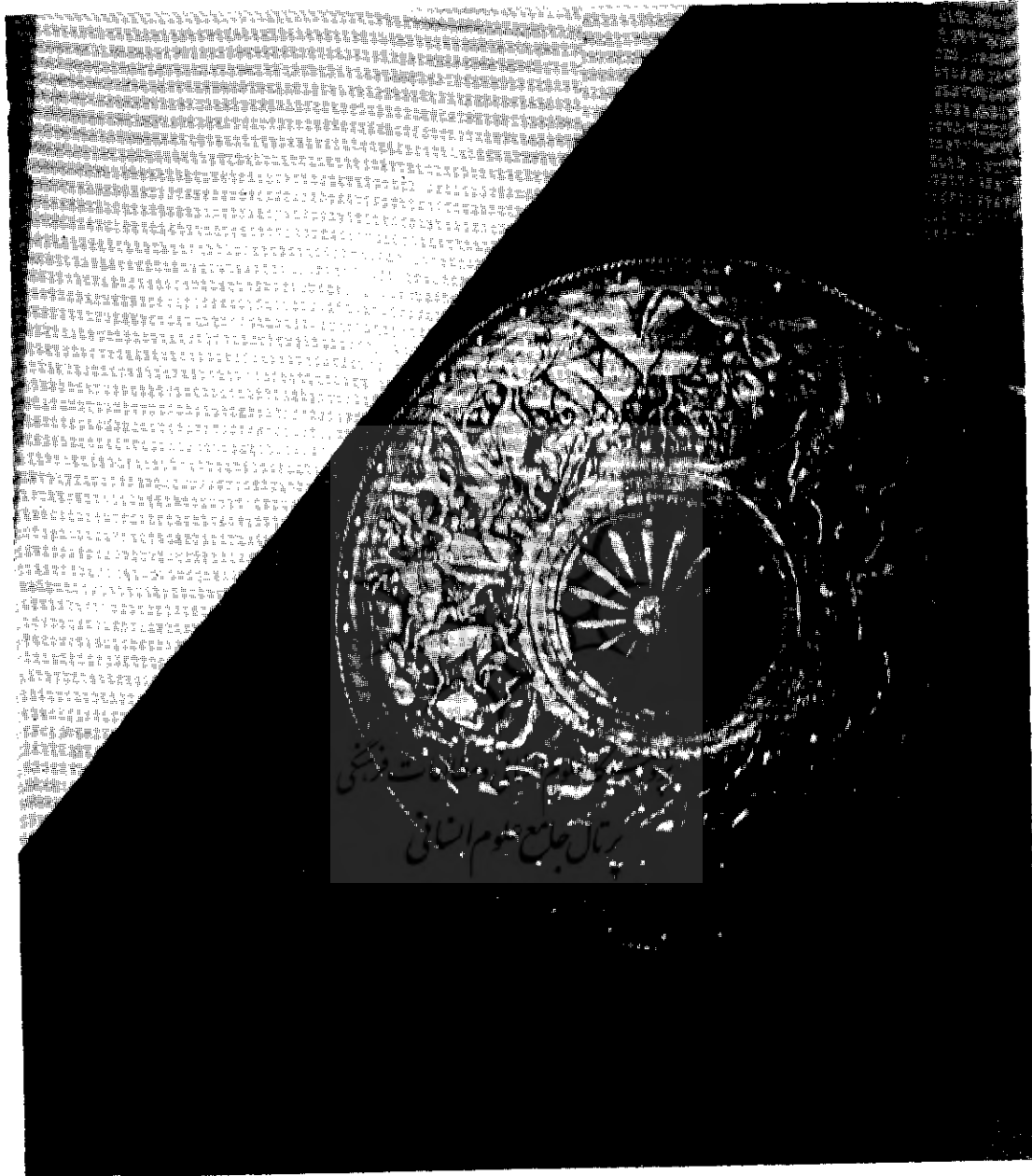
2- Erlington & Co. Ltd.

3- South Kensington Museum

4- Victoria & Albert Museum

ژرفشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سپهر زینتی شماره ۲
سال پنجم خرداد ۱۳۵۳

سپهر زینتی شماره ۲

توصیه کرد که با این موزه تماس بگیریم و مانیز باین امر مساعدت نمودیم .

موزه « ویکتوریا و آلبرت » گفته مؤسسه فوق را از روی مدارك بایگانی خود تأیید نمود ولی متأسفانه نتوانست تعیین کند که برای که و در زمان چه کسی و از طرف که این دو سپر بایران فرستاده شده است . فقط یاد آوری نمود که يك نمونه از سپر شماره ۱ ما در سال ۱۸۷۷ و يك نمونه از سپر شماره ۲ در سال ۱۸۷۹ وارد موزه شده است و سپر شماره ۱ نمونه ای است از سپری که در مجموعه « پرنس شارل دوپروس » وجود داشته است .

در مورد سپر شماره ۲ (که با هنرمندی کمتری ساخته شده) موزه مزبور نتوانست هیچگونه آگاهی در باره اصل و منشأ و طرز ساخت و کار گاهی که در آن ساخته شده در اختیار ما بگذارد .

باتوجه به زمان ساخته شدن سپرها ما میتوانیم بطور قطع تأیید نمائیم که این سپرها هدایائی بود ما است که از طرف دربار انگلستان به ناصرالدین شاه اهداء شده است .

در موزه نظامی اشیاء دیگری وجود دارد (شمشیر و طپانچه) که از طرف ملکه ویکتوریا در حدود نود تا صد سال پیش بدربار ایران هدیه شده است .

تفاوت موجود بین سپر موزه ژنو و سپر شماره ۱ ما اینست که سپر اصلی قسمت برآمده مرکزی را فاقد است ، در حالیکه در سپر ما این قسمت مجدداً ساخته شده و نیز حاشیه آن بطرز دیگری کار شده است . ولی از لحاظ طرح کلی همه چیز مشابه و مطابق با اصل است ، بی آنکه از ارزش هنری آن کاسته شده باشد .

چهار نمونه از سپرهای زینتی متعلق بدورهٔ رنسانس
بنام « نبرد سانتوریون های رومی » متعلق بموزه
هنر و تاریخ شهر ژنو.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

